

Koulumuistelmaa alakoulusta ammattikouluun

Ensimmäinen kouluni oli Outokummussa pieni ala-aste. Siihen aikaan ei ollut esikoulua, vaan kunhan kynnelle kykeni, niin ihan suoraan mentiin ala-asteelle. Koulu koostui muistaakseni alkuun enemmänkin ryhmistä kuin luokista, joiden oppilaslukumäärä oli aika pieni, noin 12 oppilasta opettajaa kohti. Opettajia siinä oli yhdessä pienessä koulussa puolenkymmentä. Itse koulurakennus oli siitä hauska, että rakennus oli kerrostalo ja sen luokat oli ripoteltu eri kerroksiin. Koulu siis oli periaatteessa tavallinen asuintalo, johon oli laitettu koulu, kun muuta ei vain ollut. Ala-asteeni koulurakennus vaihtui jossain vaiheessa, kun siirryimme keskustan kouluun, mutta sille en tarkkaa aikaa muista.

Se mikä jäi eniten mieleen ala-asteelta, niin luokassa ollut järkyttävä summeri. Summeri oli luokan oven yläpuolella, sellainen vanhanajan hirmu isokokoinen kello, aivan kuin palokunnassa. Siinä se kello huuti järkyttävällä äänellä, kun ruokailu tai välitunti alkoi. Luokkaankaan ei saanut mennä ennen kuin pirullinen kello rämisi ja opettaja avasi oven. Muistan sen elävästi, kun kello soi ja ruokatunnille lähdettiin, niin opettaja huuti ”pituusjärjestyksessä jonoon järjesty”. Sitten sitä marssittiin järjestyksessä ruokasaliin jonoon. Siellä sitä mentiin kuin armeijassa, selkeä marssijärjestys oli kouluissa siihen aikaan 70-luvulla. Kuri oli aivan erilaista silloin, nykyaikana näkee tenavia välitunnilla ostamassa kaupasta energiajuomaa. Siihen aikaan ei koulusta paettu, koulualue oli suljettua aidattua aluetta. Ainut hauskuus mitä koulussa oli, niin välituntien 15 minuuttia. Talvella lumisotaa tai kavereiden kanssa aittaa vasten nojaamaan ja katselemaan liikennettä. Luokkakavereista ei sen kummemmin siltä ajalta muistikuvia ole. Kokonaisuudessaan koulu oli hyvin tylsää.

Mukavinta koulussa oli ruokatunnit, jotka ei ollut nekään samanlaisia kuin nykyään. Ruoka oli samaa aina viikonpäivien mukaan, keskiviikkona pannukakkupäivä, perjantaina hernekeitto ja maanantaina makaronilaatikko. Silloin ei myöskään itse otettu ruokaa lautaselle, silloinen keittäjä tai kokki mätti kaikkien lautaselle ruoan. Itse ei ruoalle voinut määrää sanoa, hirmu iso kauhallinen ruokaa tuli lautaselle ja se oli siinä, halusit tai et. Yleensä nimenomaan keittäjä oli hirmu tiukka, lakia ja sääntöä luettiin jo ruokalassa, nimittäin lautanen piti syödä tyhjäksi. Verrattuna nykyiseen kuulemaan niin oli se ihan erilaista.

Huonoimpana muistona ala-asteelta tulee mieleen kouluammut, varsinkin itse kouluun meneminen aamulla. Koululla piti olla minuutilleen oikeaan aikaan, ei yhtään yli eikä yhtään alle. Opettaja odotti kädet ristissä koulun ovella, johon järjestyttiin jonoon. Se oli sitä hirveintä koulussa, ne aamut. Oli pakkasta vaikka -60 astetta, niin siinä odotettiin niin kauan, kunnes jokainen jannu oli paikalla ja jonossa. Perjantaisin aamunavaus oli hieman erilainen ja aina äärimmäisen tylsä. Opettaja piti aamunavauksena puolituntisen virrenveisuun ja luennon, joka ei yleensä jaksanut kiinnostaa. Koulun juhlatkaan eivät olleet aamunavausta sen kiinnostavampia. Juhlissa opettajat pitivät vuoron perään tylsiä puheita, muuta en niistä muista.

Koulumatka minulta sujui kävellen ja suksilla. Matkaa ensimmäiselle koululle oli suunnilleen 6 kilometriä. Kesät matka taittui kävellen ja talvella puulankut jalassa, vanhat järviset. Sukset oli remmisiteillä kiinni kengissä, ei ollut hienoja. Sauvat taisivat olla omatekoiset, eriparia ja nahkaisilla remmeillä. Sillä mentiin mitä oli. Suksivoiteista ei silloin ollut tietoaakaan, joskus jos sattui huonolla tuurilla talvella suvikeli olemaan, niin koululle päästyä oli puolimetriä lunta suksien alla.

Sentään vapaa-aika oli mukavaa. Vanhemmat antoivat käyttää iltaisin ajan vapaasti, kunhan koulutehtävät oli ensin hoidettu. Usein sain lähtee seikkailemaan jonnekin, kunhan tulin ajoissa takaisin. Vapaa-aika kului juoksennellessa pitkin metsiä, rakennellessa majoja, eläimiä katsellessa ja onkiessa lampien rannoilla. Vapaa-ajan harrastuksena minulla oli kaiken mahdollisen purkaminen minkä käsiini sain, kuten polkupyörien ja myöhemmin erityisesti mopojen. Kaikenlaista mielenkiintoista tavaraa purkamiseen ja kasailuun sain sedältäni, joka työskenteli mummolassa korjaamolla. Niin nuoresta asti se jo heräsi kiinnostus kaikkea mekaanista kohtaan ja halu oppia kuinka mikäkin vempain toimii.

Kouluarki muistuu apeana mieleen. Koulussa pyrin olemaan ajoissa paikalla ja tekemään asiat täsmällisesti, vaikka oppiaine ei olisi kiinnostanut. Oppilaana kuvailisin itsenäni keskiverroksi, tein parhaani mukaan sen mihin kykenin. Tunnelma koulussa oli aina aika ankea ja kireä. Pulpetit olivat riveittäin suorassa, ja kavereiden kanssa ei tunnilla juteltu. Säännöistä jos poikkesi, niin pamahti karttakeppi nopeasti opettajanpöytään. Joskus jos tunnilla rupesit vierustoverin kanssa juttelemaan, niin opettaja kurkku suorana huusi ”takarivissä turpa kiinni”, semmoista se oli meininki silloin. Suorassa piti istua ja suoraan piti tuijottaa, opettajaa kuunnella ja viitata kun halusi puhua. Opettajat olivat lähes aina tiukkoja ja täsmällisiä, tosiaan sillä tyylillä, että jos ei totellut niin karttakeppi pamahti kynsille. Meininki oli hyvin säntillistä, välillä jopa jokseenkin pelottavaa. Tunnilla piti olla hiljaa kuin huopatossutehtaalla ja kuunnella. Jos mitä tarvitsi, esimerkiksi vessaan päästä, niin piti viitata ja pyytää lupa. Itse opetus oli suunnilleen sitä, että opettaja luki tai selosti jotain ja oppilaat kuuntelivat. Erittäin tylsiä oli juuri nämä oppitunnit, kun opettaja rupesi kirjasta lukemaan jonkin osan ja se sitten kesti sen koko pahuksen tunnin. Tästä esimerkkinä muistan kouluajan uskonnon opetuksen. Uskonnon opettaja nosti tunnin alussa seinälle vanhan ja ison pahvijulisteeseen, jossa oli Jeesuksen kuva ristiinnaulittuna. Tunnilla ei kirjoitettu mitään tai tehty mitään, vain kuunneltiin, kun opettaja luki Raamattua. Ainut asia mihin lyijykynää uskonnon tunneilla tarvittiin, oli pistokokeet, joita oli kerran kuussa. Näiden pistokokeiden perusteella sitten tuli uskonnon numerot todistukseen, joka minulla taisi olla yleensä 4 tai 5. Koekysymyksiin saatoinkin kirjoittaa suoraan ”en muista ja ei kiinnosta”, ja siitä opettaja ei tykännyt. Mahdolliset jälki-istunnot hoidettiin seisomalla nurkassa tunnin ajan, josta sitten tuli vihkoon kotona kuitattavaksi opettajalta merkintä.

Kaikista positiivisesti mieleenpainuvin opettaja on jo nyt edesmennyt Annikki Muttonen, hän oli hirmu mukava kuvaamataidon opettaja. Annikki oli rento, rauhallinen ja hän kuunteli, toisin kuin muut opettajat. Hän oli opettajista rennoin ja elämässä itsekkin vähän kovia kokenut, niin ikään kuin äitihahmo. Toisin sanoen Annikkia voisi kuvailla persoonaltaan muumimammaksi. Hän oli erittäin huolehtivainen, jokaisella piti olla kaikkea ja jos sinulta lyijykynästä kärki katkesi, niin hän toi uuden kynän tai jopa teroitti vanhan. Hänen pitämät kuvaamataidontuntinsa eivät olleet tyyliä ”tuossa

taululla on kuva, piirtäkää”, vaan aihe sai tulla omasta päästä. Kuvaamataidon tunneilla sai käyttää luovuutta siihen mitä tekee ja millä tekee. Sai käyttää huopakyniä, värikyniä, tusseja, liituja, siis ihan mitä vain saatavilla oli. Itse piirsin kaikista mieluiten lyijykynällä ja hiilellä, ja aika hyvä piirtäjä olinkin. Kolmena jouluna peräkkäin sain tehtäväksi Annikilta piirtää hänelle taulun. Taulu oli aina luontoaiheinen, koska siitä hän piti eniten. Kuvaamataidetta oli harmillisesti vain yksi tunti viikossa, torstaina tai perjantaina. Niiltä ajoilta se varmaan juontaa sen, että kuvaamataito oli sitten jatkossakin vähintään 9. Opettajia oli ala-asteella vaikka minkälaisia, mutta hän erottui positiivisesti joukosta.

Kuvassa vasemmalla tekstissä mainittu Annikki Muttonen ja keskellä edessä kyltti kädessä Ilkka Tirkkonen. Kuva: Ilkka Tirkkoson kotialbumi

Muut koulun opettajat olivat sitä karttakeppiä pöytään -tyyliä. Näiden opettajien tunneilta jäi maku, että opettaminen oli heille kuin pakkopullaa. Useiden opettajien ajatuksena tuntui olevan se, että oppilaiden on väkijonolla opittava asiat lukukauden loppuun mennessä. Tällainen lisäsi itsellä taas negatiivisuutta opiskelua kohtaan, moinen pakkopulla. Kun pakotettiin oppimaan tiukalla kurilla, niin se teki itselle käänteisen asenteen koulunkäyntiin ja sellaisen fiiliksen, että olkoon moinen opiskelu. Eräs opettaja jäi erityisen huonona mieleen. Siitä vanhasta opettajasta hohti sellainen olemus, että hän on työhönsä kyllästynyt ja toivoi vain pääsevänsä eläkkeelle. Mikään ei mennyt hänen oppitunneillansa hyvin ja mikään ei ollut hänen mieleensä. Kun hänen tunnillansa kynä tipahti lattialle, niin useasti lensi kiihtyvällä vauhdilla opettajan pöydältä kumi kynän tilalle.

Yläasteen vapaus

Ala-asteelta lähdin ristiriitaisella mielellä, kun opetus oli mitä oli siihen aikaan. Tutusta ja ikävän turvallisesti koulusta siirtyminen yläasteelle jännitti alkuun paljon. Pian kuitenkin huomasin, että

kulttuuri muuttui täysin ja kouluelämä yläasteella oli paljon vapaampaa. Ero ala-asteen ja yläasteen välillä oli kuin yöllä ja päivällä. Yläkoulussa tunsin itselläni jonkinlaisen mielipidevallan ehdottaa ja sanoa asioita ääneen. Kokonaisuudessaan yläaste oli paljon mukavampaa aikaa kuin ala-aste. Kouluun osasi alkaa suhtautua positiivisemmin ja ajatellen, että tämä 3 vuotta menee nopeasti. Aiheet koulussa alkoivat kiinnostaa enemmän ja tieto ammattikouluun jatkamisesta motivoi tekemään. Voisi sanoa, että silloin kouluun meni jopa mielellään.

Yläasteelle mennessä tuttu kaveriporukka muuttui harmillisesti täysin. Kaveripiiri hajosi muihin kouluihin ja luokkiin ja tilalle tuli täysin uusi. Uuden luokan 25 oppilaasta vain muutama oli entuudestaan ala-asteelta tuttuja. Uudempien kavereiden kanssa tapasimme mennä välitunnilla kirjastoon, joka oli samalla tontilla kuin koulu. Kirjastossa minä menin lukemaan tekniikan puolen hyllyjä, joista kaivelin esiin Tuulilasin ja Tekniikan Maailman viimeisimmät painokset. Välitunneilla sai myös käydä vaikka kaupassa, jos opettajalta sai siihen luvan, ja niinhän sitä kavereiden kanssa käytiin.

Vapaa-ajalla vietettiin kavereiden kanssa paljon aikaa kylillä, ja polkupyörillä kuljettiin sinne mihin mentiin. Harrastuksena läpi yläasteen jatkui mopojen laitto. Ehjää ja toimivaa mopoa ei yläasteaikana ollut. Yhtä mopon raatoa rassasin kuntoon koko yläasteen ajan, ja siinä itseasiassa onnistuin juuri ennen koulun loppua. Rahat sen mopon osiin olin kerännyt pulloista, joita vein Alkoon palautusautomaattiin. Mopo oli kunnossa ja rekisterissä niin että ehdin vielä jonkin viikon koulussakin sillä ajella. Ei edes paljoa myöhemmin tuo mopo kuitenkin vaihtui Saabiin ja mopoharrastus autoharrastukseksi.

Opettajista ei paljoa jäänyt yläasteelta mieleen. Voisi sanoa opettajien olleen aika tasaista laatua, sillä en muista yhtään selkeästi hyvää tai huonoa opettajaa. Meininki yläasteella oli paljon rennompaa opettajien puolesta, jotka kuuntelivat ja vähän jopa vitsailivat. Mieleeni jäi vain sivusta katsoen tarkkailuluokan opettaja, joka oli olemukseltaan kuin marsalkka. Tosin tämä oli ymmärrettävää, koska tarkkailuluokalle oli laitettu kiusaajat, tupakoitsijat ja keskittymiseen kykenemättömät. Sinne päätyi ne, joita ei kiinnostanut vielä yläasteellakaan koulunkäynti pätkäkään.

Yläasteesta jäi kokonaisuudessaan paljon positiivisemmat muistot verrattuna ala-asteeseen. Vapaampi ilmapiiri ja rennommat opettajat tekivät koulunkäynnistä jopa mielekäästä. Aika yläasteella meni äkkiä, ja mitään sen kummempia tapahtumia tai asioita en siltä ajalta muistakaan. Peruskoulun päätyttyä sain vanhempien puolesta vapaasti päättää mihin jatkan.

Taival jatkui ammattikoulussa

Yläasteelta siirryin Outokummun ammattikouluun. Fiilikset olivat hyvät, ja tunsin että nyt pääsen oikeasti tekemään. Aloitin ammattikoulun maanrakennuskoneen asentajalinjalla, jonka nimi oli todella harhaanjohtava. Linjalla ei varsinaisesti opittu mitään sen kummempaa maanrakennuskoneista, vaan enimmäkseen autoista. Ammattikoulu oli pieni ja oppilaita koko ammattikoulussa ei ollut siihen aikaan paljoa. Koulussa oli sama ryhmä ja sama opettaja läpi kaikki

kolme vuotta. Itse koulu oli koulun sijaan enemmänkin autokorjaamo, jossa laitettiin kuntoon asiakkaitten autoja. Koulunkäynti siellä oli mukavaa ja tuntuikin enemmän työnteolta.

Koulupäivät olivat minusta melko mielenkiintoisia. Koulussa katsottiin maanantaista keskiviikkoon opettajamme Sepon tuomia huoltovideoita ja opeteltiin kaikenlaista teoriaa. Torstaina ja perjantaina me kiskaistiin haalarit niskaan ja menttiin hallin puolelle, jossa aiemmin viikolla opittua teoriaa käytännössä sitten toteutettiin. Seppo jakoi jokaiselle oppilaille jonkun asiakkaan auton, josta sitten tehtiin ensimmäisenä työseloste. Kukin oppilas sai tehdä tarvittavan korjauksen valvonnan alla aina luovutuskuntoon asti, jos siihen suinkin kykeni. Kaikki korjaus- ja huoltotöihin tarvittavat osat haettiin koulun omalla autolla Outokummun varaosaliikkeestä. Joskus jos jotain tarvitsemaani osaa ei sattunut liikkeessä olemaan ja sitä jouduin sitten postista odottamaan, saattoi Seppo sanoa, että mene laittamaan omaa autoasi. Ammattikoulu oli kouluajasta kyllä ylivoimaisesti parasta aikaa.

Vapaa-ajalla en voinut autoani rassata, koska se oli koululla turvassa lukkojen takana. Tästä syystä hommasin toisen mopon raadon, josta halusin tehdä menopelin amiskalle pääsyä nopeuttamaan. Normaalisti kuljin polkupyörällä, jolloin toimiva mopo oli houkutteleva. Tunturin sain sitten vapaa-ajalla muiden harrastusten ohella valmiiksi. Meidän perheellämme ei ollut silloin ajoneuvoa käytössä, mutta mökille pääsin aina perjantaisin tai lauantaisin Setäni kyydillä. Mökillä kalastimme paljon muiden aktiviteettien joukossa. Kalastus oli jo pienestä asti kulkenut mukana toisena läheisenä harrastuksena, ja vaikka ei oltu mökilläkään, sen parissa vapaa-aika usein kuluikin. Kalastus, luonto ja eräily on pysynyt rakkaana tähänkin päivään asti. Tärkeintä minulle ei ole ikinä ollut saalis, vaan siellä oleminen. Kalastaessa ei saattanut tulla sintin sinttiä, ja olin silti iloinen.

Amiskassa saattoi sattua vähän mitä milloinkin. Yhtenä mieleen painuneena tapahtumana muistan asetyleenipullon kaatumisen. Isot miestä korkeammat ja yli 60 kg painavat kaasupullot olivat normaalisti seinää vasten häkkitelineessä. Joku oli unohtanut sinä päivänä kiinnittää turvaketjun, jonka takana pullot olivat. Pieni kolhaisu työkaluvaunuilla riitti kaatamaan yhden pulloista. Seppo huomasi tilanteen ja tuli heti toimistostaan ovelle huutamaan: ”perhana muahan!”. Pullo mäjähdi hallin betonilattialle ja siitä katkesi irti saman tien venttiili. Kaasupullo lähti kuin torpedo sukellusveneestä kiitämään betonilattiaa pitkin toisen hallin puolelle kipinät rätisten, ja iskeytyi sellaisella vauhdilla hallin peräseinään, että upposi siihen. Kukaan ei onneksi loukkaantunut tilanteessa, mutta puolentuntia shokki ja hiljaisuus vallitsi.

Ammattikoulun opettajasta Paavilaisen Seposta on myös paljon lämpimiä muistoja. Seppo tykkäsi keskustella autoista, neuvoi hyvin ja halusi olla aidosti mukana oppilaiden omissa projekteissa. Hän oli kaikille kuin isä, joka oli äärimmäisen kiinnostunut oppilaista ja heidän hommistaan. Seppo oli valmis vapaa-ajallakin neuvomaan autoasioissa ja auttamaan, jos tarvitsi apua. Hän huomasi sen, kuka oikeasti oli kiinnostunut autoista. Aloitin autoilun vaihtamalla mopooni rekisteröimättömän vanhan Saabin, jonka halusin itse laittaa katsastuskuntoon, ja sitä Seppo arvosti suuresti. Sinä päivänä kun vihdoin sain Saabin ajokuntoon, oli Seppo vähintään yhtä innoissaan koeajosta kuin minä. Viimeinkin kun sitten lähdettiin Saabilla ajamaan, Sepolta kuului suora kommentti: ”Tämähän on

helvetin hyvä”. Hän oli itse mukana tekemässä ja nostatti hyvin porukan yhteishenkeä. Seppo oli automies henkeen ja vereen.

Ammattikoulussa erotuin harmikseni porukasta. Olin ainut oppilas luokaltani, joka ei tupakoinut. Jokaisella tauolla muu remmi meni heti ensimmäisenä tupakkapaikalle, minkä takia tunsin itseni hieman ulkopuoliseksi. Muiden mennessä tupakkatauolle minä jäin halliin rassaamaan autoani. Kaveriporukat taitavat kyllä jaottua nykyaikanakin aika samaan tyyliin. Tästä huolimatta tutustuin hyvin yhteen luokkatovereista, Timoon. Timon kanssa teimme paljon töitä yhdessä läpi ammattikoulun.

Kuvassa Ilkka Tirkkonen toinen vasemmalta alarivissä. Seppo ei kuviin halunnut tulla.

Kuva: Ilkka Tirkkosen kotialbumi.

Hyvien muistojen ja mukavan ajan lisäksi ammattikouluun mahtuu useampia huonojakin muistoja. Karmivampana muistona mielessä on ammattikoulun loputtua juuri todistukset saatuamme parhaan kaverini Timon kohtalo. Timo oli kotoisin ankarasta perheestä, jossa isä oli tiukka ja äitipuoli sitäkin tiukempi. Ammattikoulun aikana näin, että Timo ei voinut kotonaan hyvin, ja ei useinkaan halunnut kotiinsa vierailijoita. Suurimman osan vapaa-ajasta vietimme siis kylillä muiden kavereiden seurassa. Yhtenä perjantaiamuna Timo tuli luokseni ja pyysi saada vähän rahaa lainaan. Ajattelin että hänellä on perjantain saunakaljat ja huvitukset mielessään, joten lainasin noin 40 markkaa ihan mielelläni sen kummempia ajattelematta. Loppupäivänä en Timoa enää sitten nähnytkään. Meillä oli Timon kanssa sovittu lauantaiaamuna kahdestaan viettää aikaa ja laittaa hänen autoaan. Timon kämpälle aamulla saapuessa huomasin pihassa useamman poliisi-auton. Siinä tilanteessa en vielä osannut ollenkaan odottaa mitä oli vastassa. Taloon kävellessäni poliisi pysäytti minut ennen asunnon ovea ja kysyi millä asialla sitä olin. Poliisille vastasin, että olen Timon luo menossa, koska meidän piti laittaa

kahdestaan hänen autoansa kuntoon. Poliisin hiljentävä vastaus kuului: ”Taitaa loppua hänen autonlaitto tähän, Timo istuu sohvalla haulikko suussa tyhjä koskenkorvapullo pöydällä”. Sisälle asuntoon en päässyt, ja onneksi niin. Asia vaivasi minua jälkeensä ja ajattelin tapahtunutta pitkään. Pohdin mitä olisi käynyt, jos en olisi hänelle rahaa lainannut. Olisiko hän siinä tapauksessa lainannut rahaa joltakulta toiselta.

Jälkeensä mietittynä en kaikesta huolimatta muuttaisi koulutaipaleestani mitään. Ammattikoulu oli minulle selvä valinta, siitä ei ole kysymystäkään. Jos minun pitäisi palata menneisyyteen, niin kouluvalintojen kannalta en muuttaisi mitään. Opiskelu vastasi kaikkia odotuksia ja ammattikoulu täytti tahdon oppia autojen ja koneiden tekniikasta. Aina oppii uutta ja aina on opittavaa, siinä mielessä kaikki oppiminen ala-asteelta ammattikouluun on tuntunut tähän mennessä hyödylliseltä. Harmillisesti ammattikoulun kolme vuotta tuntui vuodelta ja luiskahti ohi liian äkkiä.

*****

Haastattelu tehty joulukuussa 2020

Koulumuistot: Ilkka Tirkkonen

Muistelun ylöskirjannut: Jarko Tirkkonen

*****

Tekstin julkaisutiedot: Ilkka Tirkkonen & Jarko Tirkkonen 2021. Koulumuistelmaa alakoulusta ammattikouluun Kasvatuksen historian ENSYklopedia. Helsinki: Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura. URL https://www.kasvhistseura.fi/sites/kasvhistseura.fi/files/Koulumuistelmaa%20alakoulusta%20ammattikouluun%20Ilkka%20Tirkkosen%20muistelmia%201970-%20ja%201980-luvuilta_1.pdf